

YTTRANDE
2021-08-30

Regeringskansliet
s.remissvar@regeringskansliet.se

Dnr S2021/02982

Hårdare regler för nya nikotinprodukter - SOU 2021:22

Riksförbundet VISIR – Vi Som Inte Röker tackar för inbjudan att ge synpunkter på utredningen SOU 2021:22 Hårdare regler för nya nikotinprodukter. VISIR uppskattar att utredningen är omfattande och har många bra infallsvinklar. Vi håller med om vissa punkter, men tycker att lagstiftningen kan bli mer omfattande.

Nikotin

Utredningen inleder med information om nikotin och dess risker. Vi tycker dock att man i lagförslaget tar alldeles för lätt på nikotinets förmåga att påverka människor. När det gäller beroende visar forskningen att det är i klass med kokain och heroin. Hjärnan påverkas och gör den mer mottaglig för andra beroenden. Vid djurförsök har det visat sig att hjärnförändringarna inte är lätt övergående utan består. Våra ungdomar riskerar att hamna i både nikotinberoende och annat livslångt beroende. Vi vet att det är människor med lägst utbildning som röker mest och de mest utsatta får de största skadorna av sitt beteende. Även om e-cigarett och nikotinsnus ännu inte visat sig leda till så stora hälsorisker så saknas tillräcklig forskning om framtida hälsorisker och huruvida dessa produkter fungerar som inkörsport till annat tobaksbruk.

Livsmedelsverket har föreskrifter (LIVSFS 2012:6) gällande snus och tuggtobak där det bland annat står vilka livsmedelstillsatser dessa produkter får innehålla. Nikotin finns inte med och kommer nog aldrig att klassas som livsmedelstillsats, däremot finns E 500 (natriumkarbonat) med som används för att höja snusets pH-värde. Livsmedelsverket vill uttryckligen inte ansvara för regelverket kring vare sig vanligt snus, tuggtobak eller de nya nikotinpåsarna. Oss veterligen har de inte arbetat aktivt med dessa produkter. Deras föreskrifter är inte uppdaterade med den nya tobakslagen. Det vore bättre om alla tobaks- och nikotinprodukter hamnar hos samma myndighet, Folkhälsomyndigheten. Det saknas laboratorieundersökningar vad snus egentligen innehåller och stickprovskontroller borde genomföras årligen.

Det är bra att Kemikalieinspektionen får i uppdrag att ta fram en begränsning av nikotin i nikotinsnus. Detta borde också införas för det "vanliga" snuset. Dessutom borde det finnas en begränsning på hur högt pH-värde snus ska ha. Värdena borde redovisas på förpackningen.

När det gäller det nya nikotinsnuset och traditionellt snus så har nikotinhalten höjts och även snusets pH-värde. Detta gör att man blir snabbare beroende och får en högre nikotinhalt i blodet under längre tid.

Nikotinhalten i e-vätska borde sänkas till högst 16 mg/ml och därmed gå ner i toxicitet och följa CLP-förordningen (CLP = Classification, Labelling and Packaging).

Tillståndsgivning

Det är sällan e-cigarett eller e-vätska säljs på försäljningsställen för tobak som livsmedelsbutiker, bensinstationer eller kiosker.

E-cigarettförsäljning är en bransch med förhållandevis unga och påhittiga entreprenörer. Många av dem använder själva produkterna och tycker att de är fantastiska uppfinningar som de gärna sprider.

Det har uppstått nya former av butiker både på nätet och i samhället som säljer nya nikotinprodukter (e-cigarettor och nikotinsnus). Dessa moderna butiker lockar unga kunder, särskilt teknikintresserade unga pojkar och män. Vissa e-cigarettor blir alltmer komplicerade och fordrar service och vägledning. E-ciggaffärer är också en träffpunkt där man umgås och utbyter erfarenheter.

Vi anser att det behövs granskning i förväg för att få sälja dessa produkter, alltså ett tillståndskrav liknande det för tobaks- och alkoholförsäljning.

Det är inte bara detaljhandeln som behöver granskas utan även de partihandlare som saluför e-cigarettor och nikotinpåsar.

Efter det att tillståndskravet infördes 2019 har inte alla tobakshandlare sökt (det kostar mycket pengar) eller beviljats tillstånd för att sälja tobaksprodukter. En del av dessa butiker finns kvar men säljer nu bara nikotinpåsar, engångs e-cigarettor och godis. Allt färre röker cigarettor eller använder "gammaldags" snus, så butikerna ser ut att klara sig. Tyvärr är det en del som även lagt till narkotikarelaterade produkter som bongar, grinders, blunt wraps och extra stora cigarrettpapper. Detta är ett område som borde ses över t.ex. genom att införa riktlinjer liknande alkohollagen. Varor som ej kräver tillstånd (folköl och e-cigarettor) kommer sist i tillsynsprioriteringen och får färre tillsynsbesök.

Det fanns anledning till att det blev tillståndskrav för att sälja tobak. Trots att det blev förbjudet 1997 att sälja tobak till ungdomar under 18 år, så såljs det fortfarande. År 2003 infördes anmälningsskyldighet för att sälja tobak, då var det nästan 60 % av de ungdomar som rökte som sa att de köpte sina cigarettor och snus själva. 2010 fick även polisen tillsynsansvar över åldersgränser, men inte heller detta hjälpte, även om det sjönk några procent. Från 2014 får kommunen utföra kontrollköp. Fortfarande så köper 35 % av pojkarna i årskurs 9 sitt snus själva, ett annat anskaffningssätt är att få eller köpa av kompisar (56 %)

Åldersgräns och langning

Ett sätt förutom tobaksfri skoltid att minska ungdomars rökning även vid skolor är att höja åldersgränsen för inköp av tobak från 18 år till 20 år och förbjuda langning av tobak.

Langning av tobak är fortfarande inte lagreglerad så det är fritt fram att köpa ut åt sina kompisar. Finns det en liknande paragraf som i Alkohollagen 3 kap. 9 § så kan polis ingripa mot själva langningen men också beslagta och direktförverka cigarettor eller snus från underåriga liknande Kronobergsmodellen.

Snusvanor

Tobaksindustrin påstår att anledningen till att vi har så förhållandevis få rökare i Sverige är att många har slutat röka med hjälp av snus. Men 70 % av de som slutar röka gör det utan snus, e-cigarettor eller läkemedel.

Resultat från drogvaneundersökningen "Stockholmsenkäten 2020" visar att antalet elever som snusar har ökat rejält. I gymnasiets år 2 snusar 32 % av pojkarna och 22 % av flickorna en ökning sedan 2018 då det var 19 % pojkar och 2 % flickor som snusade. En skrämmande ökning som nog till stor del beror på nikotinpåsar. Jämför man dessa siffror med dem för den vuxna befolkningen så är det 26 % män och 8 % kvinnor som snusar, också detta är en ökning enligt Folkhälsomyndighetens undersökning Liv och Hälsa 2020. Nu snusar flickor i högre utsträckning än vuxna kvinnor.

Även CAN:s skolundersökning, släppt i december 2020, och gällande årskurs 9 visar att fler snusar. Fickor som snusat de senaste åren har ökat från 10 % år 2018 till 20 % år 2020 och pojkar från 19 % till 30 %. År 2 på gymnasiet deltog inte i undersökningen då de hade hemundervisning under tidpunkten för undersökningen.

Ungdomar använder inte snus för att sluta röka utan de börjar med snus. Snus är en egen njutningsprodukt och inte ett avvänjningsmedel. De höga nikotinhaltarna är populära bland unga tonårspojkar för att få kickar.

Självklart ska nikotinpåsar regleras, men det räcker inte med anmälan, 18 årsgräns och produkt- och marknadsföringsrestriktioner. **Nikotinsnuset borde i första hand förbjudas helt.** Ska Sverige framstå som ett land som utvecklar en ny syntetisk beroendeprodukt i klass med narkotika som är smaksatt med förföriska frukt- och godissmaker utan de traditionella smakerna som snus har haft.

VISIR föreslår att de tobak- och nikotinprodukter som får säljas ska ingå i samma lag och med liknande regleringar.

Smaksättning

VISIR anser att det är positivt att man föreslår att förbjuda e-vätska med andra smaker än tobakssmak både i vätska med och utan nikotin. Cigaretter och rulltobak är redan förbjudna att sälja smaksatta. Vi anser att alla tobak- och nikotinprodukter borde vara förbjudna att smaksätta med annat än tobaksarom.

Marknadsföring

I nuläget har e-cigaretter mycket mildare marknadsföringsregler än tobak och nikotinpåsar som i stort sett är oreglerade. Alla tobak- och nikotinprodukter borde vara reglerade på samma sätt. Detta för att skydda barn-och ungdomar från att börja röka, vejpa och snusa så är dold försäljning samt neutrala paket önskvärt. VISIR anser också att locken/ovansidan, dvs den mest synliga ytan på dos förpackningen ska ha hälsovarning.

För övrigt anser Riksförbundet VISIR att:

Tobak-och nikotinprodukter:

- ska vara förbjudna att sälja till personer under 20 år.
- ska säljas genom dold försäljning
- ska ha neutrala paket

samt att:

- även tillbehör till tobaksprodukter ska regleras
- tobak- och nikotinfri skoltid införs för både elever och lärare

Riksförbundet VISIRs styrelseledamöter tillstyrker yttrandet. Detta beslut har hanterats digitalt och är därför inte undertecknat.

Agneta Alderstig

Förbundsordförande Riksförbundet VISIR

Hälsans Hus, Fjällgatan 23 B, 116 28 Stockholm

E-post: visir@telia.com, tfn 08-591 282 11

Kopia

s.fs@regeringskansliet.se